

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

XXVI. Vtrum Angeli potuerint peccare pro primo suæ existentiae instanti?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

tur ad idem obiectum per actum, quo ipsum proponit voluntati. Intellectus enim cum sit potentia necessaria, necesse est, ut dum cognoscit aliquid, cognoscat illud relatè ad omnia, ad quæ referibile est, seu cum quibus intrinsecè connectitur ratione suæ perfectionis peculiaris, si quidem perfectè, & comprehensivè cognoscat, ut cognoscit Angelus motiva peccandi, quæ sunt naturalia. At voluntas è conuerso, quia est potentia libera, potest ferri ad eligibilia, quin ea referat ad omnes fines, ad quos sunt referibilia ex sua natura, tametsi præcognoscantur esse taliter referibilia. Quia videlicet potest representari aliqua ratio bonitatis in eligibili secundum se, aut relatè ad aliquem finem determinatum, quin simul representetur similis ratio bonitatis in relatione ad alium finem: immo etiam representata simul aliqua ratione peculiaris malitiæ in eadem ad alium finem relatione. Vnde fit, voluntatem sapè aliter ferri ad suum obiectum, quàm feratur ad ipsum actus intellectus, quo proponitur eidem voluntati. Hac de causa omnes concedunt posse à voluntate amari ratione sui, quod intellectus cognoscit ratione alterius. Nec enim dubitatur, ut non diffundat in alia plura, Deum diligi immediate, & ratione sui per charitatem etiam in via, tametsi præcognoscatur mediata, & ratione alterius per æigmata creaturarum, dum sumus in via.

Art. 3. Hoc igitur prænotato discrimine inter voluntatem, & intellectum, atque manifestato voluntatem non necessariò ferri ad obiectum, sicut fertur intellectus, sed solum sicut intellectus representat, illud esse appetibile, & deberi, aut posse appeti, non videtur difficile satisfacere ponderationi obiectionis. Fatemur enim Angelum cognoscere indiuisim vnamquamque conclusionem simul cum suo principio, & proptèr subest eidem. At negamus voluntatem simili necessitate ferri itidem indiuisim ad vnumquodque eligibile, & ad omnem finem, ad quem illud est referibile cum subordinatione actuali, ac voluntaria ad ipsum. Itaque licet mendacium exemp. gratia, aut iocus possint referri ad contemptum Dei, atque ad hominis damnationem æternam, atque hoc modo velit demon de facto quacumque obiecta mala de se leuia, ideoque circa eiusmodi obiecta semper lethaliter peccet, ut observat D. Thomas in dicta quæst. 89. art. 4. ad 3. necnon quæst. 7. de malo, art. 9. ad 4. Id tamen non provenit necessariò ex natura eius secundum se, sed ex prævia obstinatione in auersione à Deo. Nempe ex natura rei non repugnat, ut Angelus velit aliquid de se leuiter, ac venialiter malum, hac coniunctim duplici de causa. Quia scilicet est delectabile, aut vtile aliquantulum respectu sui, simulque tale est, ut non auertat totaliter à Deo, nec inducat amissionem veri ultimi finis. Hac enim duo, cum sibi inuicem nullatenus repugnent, sed sint omnino compossibilia, atque ut talia possint ab Angelo præcognosci, sicut cognoscuntur à nobis; possunt utique simultaneè terminare actum electionis Angelicæ.

Art. 4. Eo autem ipso datus erit defectus, & priuatio rectitudinis circa medium absque defectu, & priuatione rectitudinis circa verum vltimum finem. Datum igitur erit peccatum tantummodo veniale, non quidem ex surreptione, quam constat repugnare Angelo, idque probatur concludenter in obiectione, sed paruitate materiæ non vitiata grauiter ex fine lethaliter peccaminoso, aut ex contemptu veri ultimi finis. Quod nullatenus ibidem conuincitur repugnare Angelo. Potest igitur Angelus, quantum est ex sua natura peccare venialiter, & ita fortasse de facto peccauit, quicumque peccauit lethaliter, pro priori natura, antequam lethaliter peccaret: nempe

ratione diuersionis ad obiecta, quorum considerationi, & omissioni considerationis aliorum obiectorum suberat periculum speciale peccandi deinde lethaliter iuxta ea, quæ dicuntur in questione sequenti inter exponendum potentiam moralem Angelorum ad peccandum pro secundo instanti, eiusdemque potentie defectum pro primo instanti.

QVÆSTIO XXVI.

Vtrum Angeli potuerint peccare pro primo suæ existentia instanti?

IDENTUR potuisse peccare 1. Quia potuerunt peccare post primum instans. Ergo potuerunt etiam peccare pro primo instanti. Patet consequentia, quia Angeli non proficiunt, aut deficiunt temporis progressu, sicut homines, sed cum primum existunt, consequuntur plenitudinem totius suæ perfectionis, & actiuitatis tum substantialis, tum accidentalis. Ergo in primo, & in reliquis instantibus habent ex natura rei æqualem ad omnia habilitatem, & potentiam.

2. Angeli potuerunt bene, & laudabiliter, atque meritorie operari pro primo instanti; siquidem acceperunt gratiam sanctificantem pro primo instanti dependenter à propria cuiusque dispositione libera, ac morali, ut dictum est supra. Ergo potuerunt etiam peccare pro eodem instanti. Patet consequentia, quia actus bonus, & meritorius est maius opus, magisque arduum, quàm peccatum, & qui potest plus, & quando potest, potest & minus.

3. Si Angeli peccarent in primo instanti, non propterea peccatum eorum tribueretur Deo, tanquam auctori potius, quàm peccatum secundi instantis. Quia pro vtrovis instanti æquè proueniret peccatum ex defectuosa Angeli voluntate liberè deficiente à Deo ad creaturam, & non ex determinatione Dei, sicut claudicatio tribuitur curuitati tibiarum, & non virtuti eius ambulatiuæ, siue claudicat pro primo suæ existentia instanti, siue claudicat deinceps. Nullum igitur est inconueniens, quod reddat specialiter impossibile peccatum Angelorum pro primo instanti.

4. Immo videtur, demones de facto peccasse pro primo instanti, ut apparet ex 1. Ioannis 3. *Ab initio diabolus peccat*, & ex verbis Christi Domini Ioan. 8. *Ille homicida erat ab initio*. Confirmatur ex Augustino dicente lib. 11. super Genes. ad litt. cap. 23. Angelum eecidisse, non ab his bonis, quæ acceperat, sed quæ acciperet, si peccando non obstitisset. Eodem pertinet, quod longiori discursu tradit lib. 1. eiusdem operis cap. 5. & 15. informitatem creaturæ non præcessisse formationem tempore, sed origine tantum; atque formationem Angelorum bonorum intelligi per lucem, quæ simul ac facta est, distincta est à tenebris, per quas intelligitur peccatum demonum. Ergo pro primo instanti data est discretio Angelorum bonorum, & malorum per gratiā, & per peccatum. Confirmatur rursus. Quia si demones non peccassent pro primo instanti, pro eodem conuersi essent ad Deum per dilectionem perfectam, ac proinde nunquam deinceps peccare potuissent, propter immutabilitatem naturæ Angelicæ in proposito semel concepto, de qua dicitur infra q. 28.

Sed contra est 1. Quia operatio primi instantis tribuitur causæ, à qua procedit operans, ut assumit D. Th. q. 63. art. 5. & prosequitur fusiuss Anselm. de casu diabol. cap. 12. 13. & 14. potestque confirmari ex vulgari axiomate: Qui dat formam, dat consequentia

tia ad formam. Causa autem, à qua procedit Angelus, & quæ dat ipsi formam essendi, est Deus, cui repugnat, ut tribuatur peccatum, tanquam auctori, ad eum modum, quo claudicatio tibie, quod est exemplum D. Thomæ, tribueretur debilitati seminis, ex quo nascitur, si à primo instanti claudicaret; & quo tribuitur artificii defectus artefacti pro primo instanti, qua paritate utitur Granados.

2. Omnis operatio libera fundatur in aliqua operatione necessaria prius existente. Quia ex doctrina Philosophi electio libera procedit ex præexistente intentione necessaria finis. Peccatum autem committitur per electionem liberam. Ergo præsupponit operationem aliam necessario existentem prius. Repugnat igitur, ut peccatum insit alicui pro primo instanti, sique prima eius operatio.

3. Si omnes Angeli habuissent potestatem peccandi pro primo instanti, aliqui eorum de facto peccauissent pro eodem instanti. Impossibile namque est totam aliquam magnam multitudinem indifferendum ad aliquid vniuniformiter, nulloque excepto, vitare illud, aut amplecti, ut ostensum quaest. 5. de gratia. Nullus autem Angelorum peccauit de facto primo instanti, ut est in confesso apud omnes. Non habuere igitur Angeli potentiam peccandi pro tunc.

4. Beneficia recens accepta pollent vi maxima inducendi gratitudinem, & remouendi ingratitudinem quam in se continet, erga Deum omne peccatum, eaque vis est maior, quo maiora sunt beneficia, magisque recentia, & melius cognita. Cum ergo Angeli acceperint à Deo summa, & incomparabilia beneficia, eaque pro primo instanti essent lumen recentia, nec desisset perfecta, ac comprehensua eorum cognitio, summa utique vi, atque omnino insuperabili induxerunt affectum gratitudinis ipsorum erga Deum, atque remouerunt contrariam inclusam in peccato ingratitudinem, ac proinde abstulerunt omnem prius potestatem peccandi. Quæ tamen ipsa obrepere postea potuit languentibus temporis decursu stimulis gratitudinis, atque amore benefactoris in odium conuerso propter odium operum, quæ debentur ex gratitudine, uti plerumque contingere solet, & experientia quotidiana satis, superque demonstrat.

5. Nullus potest esse defectus in voluntate nullo præeunte defectu in intellectu, iuxta illud: Omnis peccans est ignorans. Nullus autem defectus potuit esse in intellectu Angelico pro primo instanti. Quia cognitio primi instantis non potuit provenire, vel ex libera electione ipsorum Angelorum, vel ex aliis causis secundis. Quia electio libera præsupponit necessarium aliquam cognitionem, ac proinde repugnat, ut prima cognitio insit alicui ex propria electione. Sed neque alia causa secunda potuerunt inducere in Angelos eandem cognitionem; tum quia nulla causa secunda præexistit primo instanti existentie Angelorum; tum quia Angeli non dependent à causis secundis quoad ullam suam perfectionem, ut superius dictum est. Ergo cognitio primi instantis inducta est in Angelos à Deo, cuius perfecta sunt opera, omnisque defectus expertia. Nullus igitur defectus esse potuit in Angelica primi instantis cognitione.

Art. 1. Respondetur. Certum est, nullum Angelorum peccauisse de facto pro primo suæ existentie instanti. Est vero hoc usque adeo certum, ut D. Thomas quaest. 63. art. 5. recte dixerit oppositam sententiam tanquam erroneam rationabiliter à Magistris reprobam esse, alique auctores communiter grauib. censuris illam insequuntur. Constat satis de eius falsitate ex his testimoniis quibus ostensum est supra quaest. 22. omnes Angelos creatos fuisse in gratia, quæ certo est impossibilis cum peccato, ut liquet ex

quaest. 9. de iustif. Constat vero ea de re præcipue ex testimonio Iudæ Apostoli ibidem producto: *Angelos vero qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt tuum domicilium, &c.* Habuerunt igitur saltem per vnum instans, & principatum iam suum, quem non seruauerunt, & domicilium iam itidem suum, quod dereliquerunt. Eodem pertinent, saltem per accommodationem ex communi sensu Patrum illud Isaia 14. sub figura Principi Babylonis: *Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris*; & illud Ezech. 28. sub persona Regis Tyri: *In deliciis Paradisi Dei fuisti.* Eadem veritas videtur manifeste, licet obiter tantum definiri in Concilio Brachar. Can. 7. qui est sextus epistolæ 91. Leonis Magni contra Priscillianistas: *Si quis dicit diabolum non fuisse prius Angelum bonum à Deo factum, nec Dei opificium, &c. anathema sit.* Superest igitur videndum de possibili; an videlicet sicut Angeli nonnulli peccauerunt in secundo instanti, ita iidem, & reliqui omnes peccare potuerint in primo instanti.

Art. 2. Negant communiter Thomistæ, & nonnulli ex nostris, ut Arrubal, Granados, cum antiquis theologis non paucis. Affirmant è contra Scotistæ, & Nominales, & plerique ex nostris, ut Molina, Valentia, Vasquez, Alarcon, Meracius, Martinon, Derkennis. Distinguunt Suarez, & Tannerus, & ex parte Arrubal, atque concessa potentia physica peccandi, negant moralem. Quod ipsum mihi etiam probabilius esse videtur. Ante probationem suppono quod est certum, Angelos peccare nullatenus potuisse in sensu composito gratiæ habitualis, aut dispositionis ad illam per dilectionem Dei supernaturalem, quas dictum est omnibus fuisse communes pro primo instanti. Certum rursus videtur, estque saltem vi consequentiæ innegabile ab omnibus Auctoribus memoratis, Angelos de facto habuisse impotentiam antecedentem, ut minimum moralem peccandi pro primo instanti. Quia omnes de facto conuenire in non peccando pro eo instanti, ex communi, ac indubitato consensu PP. & Theologorum; impossibile autem est, ut minimum moraliter, omnes ex aliqua maxima multitudine conuenire, quoad amplectendam vnam partem contradictionis, absque impotentia saltem morali singulorum ad oppositam partem, & quidem impotentia ita reddenti impossibilem eandem partem, ut nunquam accadat de facto, ut ostensum est in præindicata quaest. 5. de Gratia. Consequens porro ex his est, deberi Angelis ex natura rei impotentiam saltem moralem peccandi pro primo instanti. Quia quod non est debitum ex natura rei, non reperitur vniuniformiter in omnibus, & singulis indiuiduis ex multitudine propè infinita, nec intra ordinem naturalem, nec intra ordinem supernaturalem, supposita vtriusque, aut vtriusvis ordinis institutione. Quæ de causa, quod omnibus, & singulis hominibus inest, nulla facta exceptione, eo ipso ab omnibus indubitanter creditur, esse proprietatem connaturaliter debitam homini, & sic de similibus quoad ea quæ antecedunt vsum libertatis create: Eadem etiam de causa fuit necessarium ex natura rei, quod iterum obseruatum est supra, ut ex suppositione, quod eleuaretur aliquis Angelus in ordinem supernaturalem, simul ad eundem reliqui omnes eleuarentur.

Art. 3. Impotentia istiusmodi moralis Angelorum ad peccandum pro primo instanti, atque necessitas ex natura rei, ut eis inesset pro tunc talis impotentia, suadetur efficaciter ex duobus principiis. Alterum est, inter cognitiones tam naturales, quæ supernaturales contentas in virtute actiua naturali Angeli, & in auxiliis gratiæ ipsis concessis, debetur eidem ex natura rei pro primo instanti omnium perfectissima, & perfectissime omnium dirigens in vltimum finem, & circa, quæ conferunt ad eundem finem.

Quia cuilibet causæ quatenus necessariò agenti debetur ex natura rei effectus, præsertim immanens perfectissimus omnium, qui ab ea fieri possunt, dum non adest ullum impedimentum ex aliqua causa secunda. Quod ab inductione facili, & efficaciter suaderi potest. Et probatur à priori. Quia si causa determinetur ad agendum ex innata sua propensione, cum hæc sit maior in effectum meliorem, præsertim sibi intrinsecum, in hunc serumpet necessario. Si vero determinanda sit à causa prima, hæc etiam tenetur ex natura rei ad explendam omnem boni capacitatem naturalem, conuenientem causis secundis, dum nullum adest impedimentum creatum. Quia omnes causas, omnesque res creatas necessariò prosequitur, ac producit, & fouet omni eo amore, cuius sunt naturaliter capaces, ut dictum est sæpe in qq. de Deo, maxime vero q. 25. Angelis autem nullum potuit obesse impedimentum optimæ, & perfectissimæ cognitionis pro primo instanti. Quia sunt causæ, nullam habentes causam contrariam, atque prima primi instantis cognitio antecessit omnem vltimum propriæ libertatis, ut per se patet. Necessè igitur fuit ex natura rei, ut Angeli pro primo instanti præuenirentur, ac præmanirentur cognitione perfectissima inter omnes sibi absolute possibiles.

Art. 4. Alterum principium est, cognitionem perfectissimam inter omnes absolute possibiles respectu vniuscuiusque substantiæ intellectualis, dum est in via, continere in se impotentiam moralem ad peccandum, vel certè esse inseparabilem ex se ab eadem impotentia. Quia rationes auertentes à peccato sunt infiniti propemodum ponderis, & efficaciæ re ipsa. Nituntur enim infinita Dei bonitate, cui displicet, & opponitur peccatum; æterna beatitudine, quam excludit; & æterna damnatione, quam inducit; summaque operantis perfectione, quam includit in se innocentia. Motiua è conuersio peccandi sunt nullius ferè momenti re ipsa, ut pote innixa exigua, & breuissima aut delectatione, aut vtilitate. Hæc autem perfectissimè considerata, atque inuicem composita reddunt proculdubio peccatum moraliter impossibile. Profecto in omni vniuersim deliberatione, si occurrant extrema valde inter se disparia, & quorum alterum alteri præmineat quasi incomparabiliter, redditur moraliter impossibilis electio extremi inferioris, dummodo vtrumque perfectissimè præcognoscatur; atque intimè, quantum absolute fieri potest consideretur. Et tamen nulla alia duo extrema tam possunt esse inter se disparia, ac sunt, quæ retrahunt à peccato, & impellunt ad peccandum.

Art. 5. Confirmatur, quia perfectissima nouissimorum consideratio affert secum moralem impotentiam peccandi, iuxta illud Eccles. 7. 40. *In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.* Nec enim ea memoria posset esse certissimum, quale in his verbis significatur, innocentia pignus respectu omnium, & pro omni opportunitate operandi, si moralis impotentia peccandi non esset ab ea prorsus inseparabilis. Expedierit videre apud Cornelium à Lapide ibi, communem consensum Patrum in hunc scopum. Dici autem non potest cognitionem, quæ est perfectissima omnium respectu Angeli, non habere tantandem virium ad continendum ipsum in officio, eundemque determinandum ad amorem castum Dei, quantum valet respectu hominis cognitio nouissimorum, vtriusque perfecta. Eò vel maxime, quia leuitas hominis est maior, quam leuitas Angeli. Accedit Deo inesse potentiam essentialiter inimpedibilem conuertendi ad se, & auertendi à peccato quatenusque voluntatem creatam; ita ut sit metaphysicè impossibile, ut Deo desit aliquod auxilium, quo infallibiliter conuertat, si velit quam-

libet substantiam intellectualem, ut ostensum est quæst. 34. de Deo ar. 16. & 2. Quod tamen verificari non posset, nisi daretur auxilium inductum impossibilitatis moralis peccandi respectu cuiusvis voluntatis creatæ. Sed neque necesse esset, ut semper suppeteret Deo aliquod eiusmodi auxilium, si tale non esset cognitio omnium perfectissima respectu cuiusque. Continet igitur in se impotentiam moralem peccandi eiusmodi cognitio. Ex his itaque apparet, necesse fuisse ex natura rei, ut Angelis inesset pro primo instanti impotentia moralis peccandi.

Art. 6. De istiusmodi porro impotentia accipendum esse puto D. Thomam in dicta quæst. 63. art. 5. de malo, quæst. 16. art. 4. & alibi, dum negat Angelos potuisse peccare in primo instanti. Frequens nimirum est apud D. Thomam, ut impotentiam moralem significet nomine impotentia absolute prolata, quatenus potens physice, simulque impotens moraliter ad aliquid, plus habet ad id de impotentia, quam de potentia. Sic dicere solet non posse vitari omnia peccata venialia cum auxiliis ordinariis gratia: existentem in peccato habitualiter non posse perseverare diu sine nouo peccato, & sic de similibus. In quibus nihilominus subintelligitur impotentia tantum moralis. Nec mouere quemquam debet, quod in re præsentem eam impossibilitatè, quam asserit, fundet in eo, quod prima cuiusque operatio est ei ab agente, à quo habet esse. Quia hoc ipsum principium assumptum à nobis est in discursu superiori pro impotentia morali. Nempe prima operatio Angeli pro primo instanti non est actus voluntatis, sed cognitio directiua eius actus. Hæc proinde cognitio tribuitur Deo, ideoque defectuosa esse non potest, sed necessario est perfectissima. Argueretur vero, non esse perfectissimam, ac proinde non esse à Deo, si daretur peccatum in primo instanti. Quia peccatum non componitur cum cognitione perfectissima. Vnde si daretur peccatum in Angelo pro primo instanti, illud reduceretur aliquo modo in Deum, quatenus ex ipso argueretur defectus aliquis in cognitione præuia, quæ est à Deo, seu ex determinatione inducta à Deo. Nec D. Thomas instituit quæstionem ex professo de potentia, sed de facto. Quia titulus articuli est, non vtrum diabolus potuerit esse, sed *vtrum fuerit malus in primo instanti.* Vnde ad hoc punctum principaliter respicit intentio D. Thomæ in illa sua probatione, nec diuertit ad potentiam peccandi, nisi quantum necesse omnino erat ad scopum præfixum, quæ est formalitas ubique inuariabilis Angelici Doctoris. Necesse autem non erat agere de impotentia physica. Quia impotentia moralis perinde concludit quoad quæstionem de facto.

Art. 7. Iam vero adfuisse nihilominus Angelis potentiam physicam peccandi pro primo instanti efficaciter, suaderi potest tum ad hominem, tum etiam à priori. Ad hominem quidem. Primo quia Angeli pro primo instanti habuerunt potestatem physicam omittendi dispositionem ad gratiam habitualement, & consequenter carenti eadem gratia. Habuerunt igitur potestatem physicam peccandi. Patet consequentia. Quia nemo proximè potens, ac liber ad habendam gratiam habitualement, ea caret absque culpa, ac proinde nec carere potest absque culpæ possibilitate. Tum quia peccatum constituitur per liberam gratia habitualis priuationem, vel certè hæc illud præsupponit ex sua natura, ut alibi ostensum est contententibus quoad hoc aduersariis nostris. Tum quia, ut iidem aduersarii merito docent, omnes iure nature tenentur habere gratiam habitualement, cum primum possunt, saltem, nisi præsupponantur illam demeruisse antecederet per aliud peccatum. Tum denique, quia cum Angelorum via fuerit breuissima, & deliberatio pro primo instanti plenissima, eadem est

est ratio obligandi illos ad eam dispositionem pro eo instanti, atque homines pro longo tempore, aut pro eo quod apparet propinquissimum morti. Probat ut iam antecedens. Quia ex confessione aduersariorum, Angeli acceperunt pro primo instanti gratiam habitalem dependentem à propria dispositione morali, & merito de congruo. Libertas autem ad dispositionem moralem, & meritum, est potestas saltem physica ad eius omissionem, & consequenter ad priuationem etiam formae dependentis à tali dispositione. Neque vero sufficit, si dicatur cum Bannes quaest. 63. art. 6. dub. 2. praeteritum ad primum, actum illum dispositionum fuisse liberum tantum quoad exercitium, necessarium vero quoad specificationem. Non inquam, hoc sufficit. Quia inde se putat potuisse omitti cum actum, licet non potuerit elici actum positius contrarius. Argumentum autem nostrum contendit, potestatem omittendi illum actum, ex eo praecise fuisse potestatem peccandi; siquidem ab eo actu pendebat receptio gratiae.

Art. 8. Arguitur rursus ad hominem. Angeli habuerunt actum fidei pro primo instanti. Quod non negant aduersarij. Quicumque autem habet actum fidei pro aliquo instanti, potest illum omittere pro eodem instanti, & omittendo peccare. Quia cum obiectum fidei proponatur obscure, non potest, licet quod est euidenter cognoscibile, necessitate physice intellectum, aut voluntatem ad sui assensum, maxime cum circa praecipua mysteria sit difficilissima ratione naturali. Neque vero licet recurrere ad euidentiam in attestante. Quia negata illa est Angelis à nobis superius, eandemque negant iidem Thomistae, ut videre licet inter alios apud Bannes quaest. 32. huius partis art. 1. dub. 2. Omissionem autem fidei, seu nolitionem credendi Deo cum primum credenda sufficienter proponit, & vocat ad agnitionem sui, atque ad suam gratiam, esse peccatum, non indiget probatione apud Theologos.

Art. 9. Postremum argumentum ad hominem est huiusmodi. Omnes Angeli habuerunt pro secundo instanti potestatem proximam peccandi, nec liberum illis fuit, ut eam tunc non haberent. Quod sponte datur ab aduersariis, & communiter supponitur ut certum. Liberum autem fuit Angelis, ut non haberet pro secundo instanti potestatem proximam peccandi, si pro primo instanti nullam, ne quidem physicam habuissent potestatem proximam peccandi. Liberum namque fuit Angelis, ut retinerent pro secundo instanti eadem omnia a compunctis, & requisita operandi, praecipue verò idem dictamen rationis, omnemque, & solam cognitionem, quae adfuere pro primo instanti. Quia nihil cogere ipsos potuit, quo minus nollent ad nullam aliam cognitionem digredi, sed vellent adherere primae illi cognitioni, & dictamini quae existeret perfectissima pro primo instanti, neque impedire existentiam eorum, quominus transiret ad secundum instans, & continuaretur, sicut prius. Manifestum autem est, eadem omnia, & sola eandem omnino potentiam, aut impotentiam apta esse constituere pro utroque instanti. Nec dici potest ipsam liberam facultatem diuertendi ad alias cognitiones, & considerationes, illque impediendi perseverantiam primae perfectissimae cognitionis, & dictaminis, fuisse potestatem proximam peccandi. Quia transitus ad alias cognitiones, & considerationes non erat prohibitus saltem sub lethali. Quod si praeerea dicatur, ut videtur omnino dicendum, voluntatem liberam transirendi ad alias cognitiones pro secundo instanti, directam fuisse per aliquam primi instantis cognitionem, nec aliter eum transitum accedere potuisse, sequitur potestatem diuertendi ad alias cognitiones, ad summum fuisse potestatem tantum

remotam, & mediatam peccandi.

Art. 10. Addo iam rationem à priori. Pro qua legitime instruenda reuocandum est in memoriam documentum Augustini iterum productum superius ex lib. 22. contra Faustum, cap. 28. *Si nihil delectaret illicitum, nemo peccaret.* Et quod deinde subiungit: *Non in eo genere (nempe non delectabilis per aliquid illicitum) factus est homo, nec illa natura Angelica, quae in veritate non stetit; sed in eo genere ista rationalia facta sunt, ut inesset eis possibilitas frangendi delectationem ab illicito, quam non frangendo peccauerunt.* Subinfero: Ergo ex quo Angeli fuerunt proximè capaces quod ipsos delectaret aliquid illicitum, fuerunt etiam proximè capaces ad peccandum. Quia sicut se habet altera capacitas ad alteram absolute, ita se habet necesse est pro quouis instanti determinato. Angeli autem pro primo instanti fuerunt proximè capaces, quos delectaret aliquid illicitum. Eadem namque in primis fuit natura Angelorum, & rerum delectabilium pro primo, & pro reliquis instantibus. Deinde non defuit pro primo instanti cognitio earundem rerum delectabilium, seu potentium, quantum est ex se ad delectandum illicitè. Quia cum huiusmodi delectabilia sint Angelis connaturalia, ea certissime cognouerunt à primo instanti per comprehensionem sui. Nec enim comprehendere se potuerit, uti certissime comprehenderunt à primo instanti, quin cognoscerent per quamnam obiecta delectari connaturaliter possent, tum licitè, tum illicitè. Demum non adfuit pro eodem primo instanti possessio boni honesti, quae plenè, & perfectè satiaret totum appetitum Angelicum. Quia huiusmodi plena, & perfecta satietas solum prouenire potest ex plena, & perfecta possessione summi boni, quae per solam visionem immediatam haberi potest. Nullum namque aliud bonum, nullaue alia summi boni possessio pellere omnino potest, atque extinguere indigentiam, miseriam, atque adeo, & capacitatem querendi vndeque subsidia quorumlibet delectabilium siue licita ea sint, siue illicita, esto minuire eam possit perfectio cognitionis enigmatica circa summum bonum, & eo magis, quo ea maior fuerit. Adfuere igitur Angelis pro primo instanti, quae pertinent positivè ad peccabilitatem ipsorum, nihilque adfuit pro eodem instanti, quod ad illam physicè impediendā, penitusque tollendam omnino sufficeret. Habuerunt igitur pro primo instanti potentiam saltem physicam peccandi. Haec ratio reddetur illustrior in quaestione sequenti, expositis iis obiectis quae Angelos delectare possunt illicitè. Ibi enim apparebit eiusmodi delectabilia, & facultatem illis adherendi adfuisse aliquatenus pro primo instanti. Interim quibus facile concit, applicari facile posse ad scopum propositum omnia argumenta, quibus communiter probatur viatores, dum sunt in eo statu, esse proximè capaces peccandi, loquendo per se, nullamque cognitionem distinctam à visione beata esse sanctificantem, aut impossibilem physicè cum peccato, propter magnitudinem suae qualiscumque perfectionis, atque Deum cognitum non ut est in se, sed ad modum creaturarum, mouere ad modum earundem, nec satiare omnino appetitum creatum, aut ei conferre posse physicam respectu sui immobilitatem, tamen aliqua cognitio abstracta Dei propter eximiam beatitudinis participationem peculiarem possit, ut dictum est, conferre impotentiam moralem peccandi accedentem proximè ad physicam, & felicem illam beatorum impotentiam. Itaque Angeli habuerunt pro primo instanti impotentiam moralem peccandi coniunctā cum physica peccandi potentia. Oportet proinde respondere ad rationes dubitandi pro utraque parte, quatenus obesse possunt alterutri parti sententiae nostrae.

Ad

Ad 1. Sententiæ affirmantis. Non valet paritas. Quia licet Angeli nec proficiant, nec deteriores unquam quoad substantiam, & proprietates naturales, sunt nihilominus capaces varietatis quoad actus intellectus, & voluntatis. Vnde deposita cognitione, quam pro primo instanti habuerunt perfectissimam ex determinatione, & causalitate Dei, potuerunt pro secundo instanti ex propria electione demitti ad cognitionem minus perfectam circa eligibilia, & circa ipsum finem ultimum. Et quia possibilitas peccandi maior, vel minor dependet ex præcognitione magis vel minus perfecta, fieri omnino potuit, ut deesset pro primo instanti, adesset verò pro secundo instanti potentia moralis peccandi.

Ad 2. Potestas disponendi se moraliter, ac meritorie ad gratiam pro primo instanti, solam probat potentiam physicam peccandi pro tunc. Quia ut operatio sit moralis, & meritoria sufficit potentia physica illam omittendi, tamen si desit potentia moralis, ut patet in Christo Domino merente per actus optimos, quos erat moraliter impossibile, ut omitteret. Quod dicitur de posse plus, & posse minus, non habet locum, quando adest aliquid specialiter adiuuans ac determinans ad plus, & maius. Dictum autem est, Deum specialiter iuvisse, ac determinasse Angelos pro primo instanti ad non peccandum.

Ad 3. Si Angelus peccaret pro primo instanti, rectè argueretur per illationem moraliter infallibilem, defuisse illi pro priori naturæ cognitionem perfectissimam inter omnes sibi absolute possibiles ex natura rei. Quia huiusmodi cognitio est moraliter impossibilis cum peccato in summo gradu impossibilitatis moralis, atque quod ita est impossibile, nunquam contingit. Defectus autem eiusdem perfectissimæ cognitionis, seu quod ea non daretur, tribueretur Deo. Ad quem nimirum pertinet determinatio ad primam cognitionem. Igitur peccatum primi instantis tribueretur Deo tanquam remouenti prohibens, cum deberet ex natura rei inducere idem prohibens. Quod est inconueniens. Quia Dei perfecta sunt opera; & quæ ad ipsum pertinent, omnia semper præstat perfectissime, & cumulativissime. Obiectio autem solum probat, Angelo peccante pro primo instanti, non propterea peccatum attributum iri Deo, tanquam auctori. Quod conceditur metaphysicè repugnare, nec sequi ex ea hypothesi. Verum hinc sola concluditur in Angelo potentia physica peccandi pro primo instanti, & quod peccatum primi instantis si daretur, ipsi soli tribueretur tanquam auctori, sicut tribuitur claudicatio curritati tibie, quandoque ea datur.

Ad 4. In illis duobus testimoniis non sumitur metaphysicè, sed moraliter, & iuxta communem loquendi modum particula, *ab initio*, nec significat primum instans creationis mundi, vel Angelorum, sed primum tempus cõplectens distributiue idem instans, & alia instantia illi propinqua, sicut cum dicitur in eadem illa epistola Ioannis cap. 3. *Hæc est annuntiatio, quam audistis ab initio*: id est propè primum instans prædicationis. Deinde quod diabolus dicitur peccare ab initio, pertinet magis ad significandam pertinaciam eius nunquam cessantem à peccando, ex quo cepit peccare. Et similiter quod dicitur homicida ab initio, refertur potius ad tentationem, qua induxit Adamum ad peccatum, vel Cain ad homicidium. Ad priorem confirmationem: Augustinus in priori loco loquitur de bono beatitudinis, à quo cecidit nondum accepto, & accepturus si non peccasset. In posteriori verò loco distinguit infirmitatem à formatione, & utriusque, atque lucis, & tenebrarum ordinem exponit tropologicè, non de rebus, ut sunt, seu fuerunt in se ipsis, sed solum in mente, & præscientia Dei, ut liquet ex contextu, & ex illo eiusdem lib. 1. de Ciuit.

cap. 19. *Solus lucem, ac tenebras discernere potuit, qui potuit etiam priusquam cadrent, præscire casuros*. Ad alteram confirmationem; Angelus est immutabilis in proposito semel concepto, dum non superuenit noua cognitio: Superuenit autem pro secundo instanti, ut dicitur in duplici quæstione sequenti.

Ad 1. Sententiæ negantis. Operatio primi instantis tribuitur, tanquam auctori causæ, à qua procedit operans, si operatio sit naturalis, ac necessaria, non verò si sit libera, & electiua, simulque mala, atque axioma vulgare de datore formæ dante consequentia ad formam, verificatur de priori operationum genere siue existant pro primo instanti, siue pro quolibet alio; non verò de posteriori operationum genere. Vnde apparet paritates ex causis necessariis non tenere in re proposita, nempe circa peccatum, de cuius conceptu est libertas, & electio moralis. Hæc enim tribuitur ipsi eligenti, tanquam auctori, tam pro primo, quam pro quouis alio instanti. Recognoscitur responsio nuper data ad tertium partis oppositæ. Nec enim variatio instantium, seu priorum, seu posteriorum quidquam confert ad attributionem operationis respectu causæ mediatae potius quam immediatae, vel è conuerso, si nihil intercedat aliud, quod sufficiat ex sua natura, quandoque interuenierit, ad variandam prædictam attributionem.

Ad 2. Instantia Angelica non multiplicantur iuxta multiplicatam quarumlibet operationum innicem subordinatarum, nec series durationis realis sequitur seriem causalitatis realis, & dependentiæ inter aliam, atque aliam operationem. Alioquin cognitio dirigens ad volendum, & volitio ab ea procedens non possent existere in vno, eodemque instanti reali. Quod est absurdum. Multiplicatio igitur realis instantium, & durationum sequitur ad solam multiplicatam, & coordinationem operationum innicem incompossibilem, quarum altera alteri succedit. Non sunt autem huius posterioris generis intentio finis, & electio libera. Nec enim intentio est incompossibilis cum electione mediæ necessarij ad finem intentum, sed potius est connexa cum eadem, atque inducit ex sua natura coexistentiam eius respectu sui. De reliquo dubitari minime potest, quin omnis electio libera fundetur in aliqua necessaria finis intentione, eamque necessariò præsupponat ordine causalitatis, uti docent Philosophus, D. Thomas, & alij frequenter, ut dictum est q. 3. de act. hum. art. 2. & qu. 15. art. 1. Qua de causa inutilis, & absonus omnino est conatus eorum, qui gratiam Angelorum à gratia nos adiuuante per hoc distinguere intendunt, quod Angeli sola supernaturali illustratione intellectus adiuti fuerint, nos verò inspiratione, & sancta delectatione insuper adiuuemur. Quia manifestissimum est, utriusque utrumque auxiliorum genus esse omnino necessarium, atque utrumvis ab altero esse inseparabile ex sua natura, qualecumque sit subiectum gratiæ, ut apparet ex dictis quæst. illa 5. de gr. Solet nihilominus Augustinus gratiam necessariam respectu nostri significare cum maiori, & nonnunquam cum sola expressione victricis delectationis: gratiam verò Angelorum expressione solius illustrationis, subintellecta tamen utrobique altera parte, quæ non exprimitur. Ratio autem disparis eiusmodi conatus in exprimenda altera potius parte, quam altera, fundatur in corruptione, ac dissolutione concupiscentiæ quæ in nos redundauit ex peccato originali, & ratione cuius peculiariter indigemus auxilio victricis delectationis diuinitus concessio. Quæ peculiaris indigentia supernaturalis delectationis nulla dabatur in Angelis, ideoque eorum gratia congruentius significatur per illustrationem intellectus, quam spontè, ac facile sequeretur affectus salutaris.

Ad 3. Collectio utique magna indifferentium ad aliquid non infert necessario disparitas, & oppositas electiones inter illos, si addit simul cum indifferentia physica necessitas moralis singulorum ad unam partem, sed potius infert uniformitatem omnium in operando, ut liquet ex eadem illa quæst. 5. Dictum autem est, Angelorum libertatem ad peccandum pro primo instanti fuisse coniunctam cum necessitate morali non peccandi.

Ad 4. Differentia illa recentis, & veteris beneficii nullum habet locum in beneficiis, quæ semel tantum conferuntur, & quorum donatio non perseverat in sola memoria, & fieri potest, ut neque in memoria perseverent, qualia sunt humana beneficia; sed singulis momentis nova donantis libertate instaurantur cum auctario perseverantiae, obiciturque donatio assidue præfens intuituæ donatarii cognitioni, & per ipsum prorsus inevitabili, qualia sunt beneficia Dei in Angelos. Unde ex hoc capite tam facile peccare poterunt, immo & facilius pro primo instanti, quam pro reliquis, si nihil obstitisset aliud.

Ad 5. Duplex potest considerari defectus in cognitione directiva voluntatis. Alius est privativus, excludens perfectionem debitam inesse cognoscenti, alius est negativus excludens perfectionem, possibilem quidem, sed indebitam. Prima Angelorum cognitio, quia exiit auctore Deo, exque ipsius determinatione totali, non potuit pati vllum defectum privativum perfectionis debitæ. Cæterum passa est defectum perfectionis absolute possibilis. Quia non habuit perfectionem visionis beatæ. Ad potestatem autem physicam peccandi sufficit posterior iste defectus, ut liquet ex dictis supra ab art. 7. Nempe quod communiter dicitur ex 3. Ethic. cap. 5. *Omnis malus est ignorans.* Prov. 14. *Errant, qui operantur malum,* non pertinet ad potentiam purè physicam peccandi coniunctam cum impotentia morali, sed ad potentiam moralem peccandi coniunctam cum ipso opere malo, & quod ad eos textus attinet, cum frequentia etiam habituali peccandi, ut patet illis consideranti. Nec enim ad possibilitatem, qualemcumque peccandi requiritur præcisè ignorantia propriæ talis, aut error positivus, ut sapè dictum est in qq. de act. hum. & colligitur ex illo Iacobi 4. *Scienti bonum, & non facienti peccatum est illi,* & ex Luca 12. *Servus, qui cognovit voluntatem domini sui, & non facit, vapulabit multis.* Unde August. serm. 8. in psal. 118. *Sapè, ait, quid agendum sit videmus, nec agimus.* Verum de his alibi dicitur iterum ex professo. Hæc nimirum sufficiunt ad concludendum solam impotentiam moralem peccandi redundasse in Angelos pro primo instanti ex perfectione cognitionis inditæ à Deo, iuxta capacitatem eorum pro statu viæ.

QVÆSTIO XXVII.

Vtrum primum peccatum Dæmonum fuerit superbia?

IDEVR non fuisse. 1. Quia nemo peccat amore eius rei, quam destruit eo ipso actu. Peccatum autem superbiæ consistit in nimio amore excellentiæ propriæ. Angeli autem peccando destruxerunt excellentiam propriam. Quia peccando deciderunt à culmine dignitatis, in qua conditi fuerunt, & inciderunt in summam vilissimam conditionis miseriam, iuxta illud superius memoratum ex 14. Isaia. *Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris?* Ergo Angeli

non peccaverunt amore nimio excellentiæ propriæ.

2. Dæmones nunquam cessant à peccato, quod primitus commiserunt, ut apparebit quæstione sequenti, & colligitur ex illo 1. Ioannis 3. *Ab initio diabolus peccat;* idest nunquam cessat à peccato, quod commisit initio. Nunc autem dæmones non peccant peccato superbiæ. Quia evidenter cognoscunt sibi esse impossibile, ut emergant à vilitate, in quam sunt coniecti à Deo, ad aliquam maiorem dignitatem. Nemo autem peccat amore rei impossibilis cognitæ ut talis. Ergo dæmones non peccant modo amore dignitatis, & excellentiæ propriæ, ac proinde nec initio eo amore peccaverunt.

3. Angeli peccaverunt non conservando gradum suæ dignitatis: seque infra illum deprimendo, ut constat ex testimonio Iudæ Apostoli, dicentis; *Angelos verò qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium.* Quod est proprium non superbiæ, sed pusillanimitatis, & acedia. Superbus, enim non modò conservat suum principatum, sed etiam promonet, quantum potest, & plusquam debet, nec derelinquit suum domicilium, si nullum appareat maius in quod se transferat, quale nullum apparere Angelis potuit. Ergo Angeli acedia potius, & pusillanimitate peccaverunt, quam superbia.

4. Inferiores dæmones peccaverunt Luciferi instigatione, & exemplo, ut docent communiter Sancti PP. quos latè refert Suarez lib. 7. cap. 17. & Theologi cum D. Thoma quæst. 63. art. 8. & colligitur ex illo Ezech. 31. *Emulata sunt eum omnia ligna voluptatis que erant in paradiso Dei,* idest ex interpretatione Gregorij Magni, & aliorum, emulati sunt Luciferum, eiusque imitatione peccaverunt dæmones natura inferiores. In eundem scopum accipitur à Magistro in 2. dist. 6. à D. Thoma loco indicato, & ab aliis communiter ibidem, quod dicitur de dracone Apocal. 12. *Cauda eius irabebat tertiam partem stellarum cali.* Superbus autem non est idoneus ad pertrahendos alios in partes suas. Omnes enim oderunt superbum, & ab eo fugiunt, maxime verò si & ipsi sint superbi, immo etiam si superbi non sint, dummodò sint valde excellentes. Et si quidem illi obsequantur alij, atque secudent eius vota, eo ipso deprehenduntur esse potius pusillanimes, & abiecti. Ergo Lucifer non peccavit peccato superbiæ, & si quidem tale fuit eius peccatum, eo ipso deprehenditur peccatum cæterorum Angelorum non fuisse superbiæ.

5. Peccatum dæmonum exprimitur ex communi PP. & Theologorum consensu illis verbis Isaia 14. *Qui dicebas in corde tuo, in Calum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, & similis ero altissimo.* Nihil autem horum pertinet ad superbiæ respectu Luciferi, aut aliorum dæmonum. Quia non est peccatum superbiæ appetere eum dignitatis, & excellentiæ gradum, ad quem quis dirigitur à Deo, & ad quem, ut aspiret, ducitur voluntate Dei. Angeli autem ex voluntate Dei erant ordinati, ut conscenderent in Calum, soliumque suum collocarent super astra, maxime verò omnium, ut essent Deo ipsi simillimi, si quidem eos fecit ad imaginem, & similitudinem suam, magis etiam quam homines, ut dictum est quæst. 1. ad 1. Ergo Lucifer, & alij Angeli non peccaverunt peccato superbiæ.

6. Peccatum superbiæ consistit in nimio desiderio excellentiæ supra alios. Impossibile autem est primum peccatum alicuius committi per nimium desiderium excellentiæ supra alios. Quia istud desiderium relatum ad alios essentialiter præsupponit, ut arguit Scotus, nimium amorem absolutum excellentiæ propriæ secundum se. Omne namque relatum præsupponit essentialiter aliquod absolutum intra idem genus in quo fundetur. Nimius autem amor absolutus excellen